

Platonselskapet

Nordisk selskap for den antikke idetradisjon

Symposium i Oslo 5.–7. juni 2015

Abstracts:

Pål Rykkja Gilbert: “Sjel og ide i *Faidon*”

Den lange siste delen av diskusjonen om sjelens udødelighet i *Faidon* (91c5–107b10) introduseres som Sokrates’ svar på Kebes’ innvending mot det tredje udødelighetsbeviset (86e6–88b8), men ender opp som et selvstendig argument for sjelens udødelighet. I mitt foredrag vil jeg drøfe betydningen av dette argumentet.

Argumentet begynner med en distinksjon mellom to ulike former for årsaksforklaring, som begge bygger på hypotesen om idéenes eksistens. Sokrates betegner dem som henholdsvis «enfoldig» og «smart» (κομψός). Flere sentrale fortolkere (bl. a. G. Vlastos og J. Annas) godtar ukritisk at den smarte varianten regnes av både Sokrates og Platon som en overlegen, mer informativ form for årsaksforklaring, mens jeg mener mye kan tyde på at Sokrates’ bruk av κομψός er ironisk. Siden det siste udødelighetsbeviset bygger på denne varianten, setter det spørsmålsteget ved hele argumentets status, i Sokrates’ øyne, og i Platons.

For å undersøke dette nærmere er det nødvendig å se på detaljene i argumentet. Sokrates introduserer en kategori av værender som er ‘bærere’ av en egenskap med en motsetning. Mye har vært skrevet om disse bærernes ontologiske status. Jeg argumenterer mot den tolkningen at de er å regne som en type ‘substanser’. Med dette som utgangspunkt, til en vurdering av selve beviset, hvor sjelen blir framstilt som en bærer av liv. Gitt at vi godtar premissene, hva er egentlig bevist? Hva later Sokrates til å mene han har bevist? Hva har Platon villet bevise?

Jeg vil runde av med et forsøk på å oppsummere noe om hvilket bilde vi sitter igjen med av sjelens væren og dødelighetsstatus i denne underlige dialogen som underveis så vel tematiserer som illustrerer diskusjonsteknikk og retorikk, i en samtale som stadig både tynges og skjerpes av de skjebnesvangre omstendighetene.

Christian Marinus Taisbak: “Phrontisterion: Euklids platoniske auditorium”

Provokeret af en kort passage i "Staten" (*Politeia* 527 a), hvor Sokrates hævder at de som giver sig af med geometri, udtrykker sig latterligt, men på den anden side er nødt til at tale på den måde - provokeret deraf gennemgår jeg den første sætning i Euklids *Elementer*. Det skulle så gerne vise sig at Sokrates tager fejl – i hvert fald er Euklid i sit sprog og i fremstillingen af geometrien så platonisk som man laver dem.

Eiríkur Smári Sigurðarson: “Den ideelle videnskab. Aristoteles’ herodotiske platonisme”

Da Aristoteles udviklede sin videnskabsteori var der i grunden to forskellige videnskabsidealer i omgang. Det empiriske fra Herodot og hippokraterne (*historia*) og det filosofiske fra Platon (*filosofia*). I foredraget vil jeg vise hvordan Aristoteles kæmper med disse to idealer og især hvor meget han trækker på Herodot i praksis. Indledningsvis vil jeg skitse hvordan *historia* og *filosofia* blev betegnelser for to væsensforskellige måder at drive videnskab på.

Chr. Gorm Tortzen: “Den platonske tyrandræber – en hellenistisk brevroman om Chion fra Herakleia”

Blandt de talrige hellenistiske pseudepigrafiske brevsamlinger findes der en samling på 17 breve, angiveligt skrevet af en af Platons elever, den unge Chion fra Herakleia ved Sortehavet. I årene omkring 360 f.Kr. rejste han til Athen for at studere filosofi i Akademiet. Hans plan var at blive borte i ti år, men efter fem studieår besluttede Chion sig for at vende hjem til Herakleia for at dræbe en anden Platonelev (?), Klearchos, der havde opkastet sig til tyrann over byen. Det sidste brev er et afskedsbrev til Platon, men også Xenophon optræder i korrespondancens tidlige fase.

Brevene er i nyere tid udgivet med kommentar og engelsk oversættelse af Ingemar Düring (Göteborg 1951).

Forskningen har længe været klar over, at brevene ikke er autentiske, men en elegant sammensat anonym brevroman, der af sproglige og indholdsmæssige årsager kan dateres til det første årh. e.Kr.

Jeg vil i min præsentation af den lille roman sætte Chions tanker og handlinger ind i den (dokumenterbare) historiske sammenhæng og undersøge brevromangenren, som vi kun har meget få antikke eksempler på. Dernæst vil jeg se på, hvilke filosofiske tanker teksten giver udtryk for, og hvad de siger om det filosofiske miljø, som forfatteren befinder sig i og formentlig henvender sig til. I den forbindelse vil jeg citere dele af den danske oversættelse, jeg for tiden arbejder med og håber at udgive på et senere tidspunkt.

Der vil ved foredraget blive runddelt prøver fra brevromanen.

Jonas Holst: "Venskabet som ideal og erkendelsesvej til ideerne"

Venskab er et tema, som læsere og forskere af Platon ofte har sat i forbindelse med hans dialogværk. Kigger man imidlertid nærmere efter i hans dialoger, er det ikke umiddelbart indlysende, at venskab skulle spille en afgørende rolle for udformningen og indholdet af dem. Venskab omtales få gange og forholdet mellem Sokrates og hans dialogpartnere kan næppe entydigt siges at udfolde sig som et venskab, omend Sokrates i flere dialoger omtaler eller tiltaler sin dialogpartner som en ven. Foredraget vil med afsæt i læsninger af udvalgte Platon-dialoger anstille nogle betragtninger over venskab som ideal og over dets mulige betydning for opnåelsen af indsigt i ideerne.

Karin Blomqvist: "Att följa sitt ideal. Dion Chrysostomos om den vägledande gudomligheten"

Föreliggande föredrag syftar inte till att ge någon heltäckande beskrivning av alla betydelser som δαίμων kan ha i grekiskan. I stället vill jag lyfta fram det begrepp som för Dion Chrysostomos var så viktigt, nämligen δαίμων som den beskyddande gudomlighet, som står för samvetets röst och vägleder människan. Dion inspirerades av Hesiodos och Sokrates, det vill säga den version av Sokratesgestalten som omhuldades av stoikerna. Dion är i så måtto en god representant för den yngre stoan.

Torstein Tollefsen: "Theodor Studites' forsvar for ikonene"

Theodor Studites (759-826) var leder (*hegoumenos*) for det viktige Stoudios-klosteret i Konstantinopel fra ca. 798 til sin død. Han skrev tre traktater til forsvar for ikonene under den andre fasen av den såkalte ikonoklastiske striden. Argumentene hans bærer preg av et visst kjennskap til aristotelisk logikk og filosofi. Et sentralt punkt i argumentasjonen kretser om begrepet 'avgrensning' eller (bokstavelig talt) 'omskrivning' (περιγραφή). Hvis man skal kunne male et bilde av Gud, må Gud være avgrensbar, noe Han ble i inkarnasjonen. Theodor er en av de første i Vestens historie som tematiserer spørsmålet om hva et bilde er og hvordan bildet er relatert til sitt forbilde. Gjennom argumentasjonen sin viser han også at å ære (venerere) bildet er å ære (venerere) forbildet, slik at det ikke gis rom for noen egentlig ikon-venerasjon, hvis man med dette mener at bildet i seg selv skal æres.

Verner Egerland: "Machiavelli och idealfursten"

Den furste som Machiavelli beskriver i det verk som publiceras 1532 har i fem sekler varit föremål för åtskilliga uttolkningsförsök. En aspekt som ibland - men alltför sällan - berörts i dessa uttolkningar är det faktum att Machiavellis furste är ett uttryck för den idealism som genomsyrar den italienska renässansrörelsen efter humanisternas återupptäckt av i synnerhet senantik grekisk filosofi.

Hur svårt det än kan vara att acceptera för den moderne läsaren ger Machiavelli i Fursten uttryck för en idealföreställning om hur nationen kan byggas och ledas. Föredraget syftar till att utreda och kontextualisera detta påstående.

Erland Sellberg: "Antik filosofi och politisk idealism i 1600-talets Europa"

Föredraget avser att belysa en enskild men uppseendeväckande händelse i vilken en hög svensk adelsman, Bengt Skytte, spelade en framträdande roll. Skytte hade under en tid rört sig vid hovet i Stockholm men senare blivit utstött därifrån, misstänkt för politisk stämpling och till slut hade han känt sig tvungen att lämna landet. Men han förblev sin övertygelse trogen och den var i många avseenden grundad i en lång filosofisk tradition.

Hans politiska ambitioner avtog heller inte utan han försökte tvärtom iscensätta ett fantastiskt projekt att skapa ett idealsamhälle, ett slags *sophopolis*, mitt i Europa som en lösning på dåtidens brännande politiska problem. Föredraget kommer att utöver en skildring av det dramatiska händelseförloppet främst att sätta in detta och även Skytte i den filosofiska kontexten.

Jens Fleischer: "Om symmetri og Wootons 'very wild irregularity'"

I den græske antik træder orden frem af kaos, og i denne tænkning tilskrives Polykleitos et kanonisk funderet proportionssystem, hvor de enkelte dele skal forholde sig til helheden for at skabe en velproportioneret statue. 'Symmetria' blev knyttet til denne tænkemåde, Augustin tog symmetri-doktrinen til sig og ifølge Alois Riegl blev den tidlige middelalders ornamentik, f.eks. i silketekstilerne, karakteriseret ved den ideale midterlinie, omkring hvilken et motiv kunne spejles. I senrenæssancen blev 'symmetria' ophøjet til et ideal i Vignolas *Regola*. Drevet ud i det ekstreme, i form af spejlsymmetri, manifesterede denne æstetik sig også i havekunsten. Den engelske digter, kunstkender og diplomat Sir Henry Wotton (1568-1639) fremfører her en kritik mod det fastlåste i spejlsymmetrien. I sin traktat *The Elements of Architecture* (1624) kommer han ind på problemet, hvis et hus opføres efter regularitetens principper, hvad så hvis der hører have til og haven på sin side møder naturen, som har sin egen autonomi? Her vokser planter og træer jo ikke efter en geometrisk styret systematik. Wotton kommer i svare vanskeligheder og finder på et kompromis, en forhandling af det æstetiske. Han skriver: "gardens should be irregular, or at least cast into a very wild regularity". Denne diskussion følges videre med digteren Jens Baggesens emotionelle møde med den regulerede gadeplan i den tyske garnisonsby Mannheim (*Labyrinthen*, 1792). Kritikken af 'symmetria' afrundes med den moderne finsk-amerikanske arkitekt og teoretiker Eliel Saarinen (*The Search for form in art and architecture*, 1948) og den østrigske kunstner Hundertwasser.

Jan-Ivar Lindén: "Mönster och innehåll"

Den grekiska tanken genomsyras generellt sett av en sökan efter det beständiga i föränderligheten, något som i Platons verk fått ett av sina mest pregnanta uttryck. Vi förknippar ofta detta fokus med tanken på idealitet, men som Aristoteles vidareutveckling av de platoniska tankegångarna visar, tillåter ämnet varierande tolkningar. Detta ligger i sakens natur. Föreliggande bidrag vill belysa aktualiteten i dessa frågeställningar ur ett ontologiskt perspektiv. Tyngdpunkten ligger på spänningsförhållandet mellan beständighet som förutsättning för ordnade processer å ena sidan och idealitet i egenskap av innehåll å andra sidan.